

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ / ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ.

Προτεινόμενο εγχειρίδιο: Γραμματολογία ή Easterling / Knox ή Montanari

Τί είναι Φιλολογία;

Επιστήμη που ασχολείται με τα **λογοτεχνικά** κείμενα που έχουν παραχθεί σε μία συγκεκριμένη γλώσσα.

Λογοτεχνικά κείμενα: κείμενα που έχουν συνταχθεί (ηθελημένα ή αθέλητα) με τέχνη/ με έντεχνο τρόπο και προκαλούν **αισθητική αναγνωστική εμπειρία**.

Παραφιλολογικά κείμενα: μάς δείχνουν τον πολιτισμό τους, την ανθρωπολογία τους, τις αξίες τους και τον τρόπο που χρησιμοποιούσαν την γλώσσα (σημασίες λέξεων).

Αποστολή φιλολογίας: **ασχολείται** με τα λογοτεχνικά κείμενα.

A. Εντοπισμός κειμένων. (Παλίμψηστα)

B. Αποκατάσταση του κειμένου όσο κοντινότερα προς την **αρχική του μορφή** (παίρνεις όλα τα χειρόγραφα του έργου, τα συγκρίνεις, βρίσκεις τα λάθη, δέχεσαι αυτά που θεωρείς σωστά = κριτική έκδοση).

Γ. **Ερμηνεία του κειμένου. Ανάλυση** του κειμένου (αρχίζει από το **πλαίσιο της εποχής**, μέσα στο οποίο ζει ο συγγραφέας, ιστορικό, πολιτικό ή θρησκευτικό, και κατατείνει στο **πρωταρχικό μήνυμα που ήθελε να δώσει ο συγγραφέας**).

Δ. Διευκόλυνση της **προσπέλασης ενός μη-ειδικού κοινού** προς τα κείμενα (μετάφραση κειμένων σε άλλες γλώσσες, διδασκαλία των κειμένων).

Αρχαιότερες των φιλολογιών: (αρχαία) Ελληνική και Ρωμαϊκή

Κλασσική φιλολογία: είναι αυτή που **ασχολείται με τα κείμενα της ελληνορρωμαϊκής αρχαιότητας**. Είναι η **παλαιότερη των φιλολογιών**. Η μόνη που υπήρχε από την αρχαιότητα έως το 1700.

Γύρω στο 200 μ.Χ. υπολογίζεται ότι σώζονταν όλα τα έργα της αρχαίας λογοτεχνίας. Το 1300 όμως, σωζόταν πλέον μόνο ένα 10% (;;;;) της αρχαίας λογοτεχνίας. Γιατί χάθηκαν τόσα κείμενα;;;

Βαρβαρικές επιδρομές: έκαιγαν βιβλιοθήκες, άρα χάνονταν χειρόγραφα. (Ρώμη μετά το 400 μ.Χ., Κωνσταντινούπολη το 1204).

Παρακμή παιδείας τον Μεσαίωνα: δεν υπήρχε τον Μεσαίωνα εκπαιδευτικό σύστημα στην Δύση. Αλλά και στην Ανατολή, ναι μεν υπήρχε εκπαιδευτικό σύστημα, όμως λίγος κόσμος αποφοιτούσε και λίγος κόσμος διάβαζε βιβλία. (Περγαμηνή: πανάκριβη)

Τον Μεσαίωνα στην Δύση κανείς δεν γνώριζε Ελληνικά (αποτέλεσμα: χάθηκε όποιο Ελληνικό χειρόγραφο ήταν στην Δύση).

Θρησκευτικοί παράγοντες: δεν αντέγραφαν τον Μεσαίωνα κείμενα με ιδέες που δεν τους άρεσαν από θρησκευτικής και άλλης απόψεως. (Δεν σώθηκε επικούρειο κείμενο / κείμενο επικούρειας φιλοσοφίας).

Άρα ό,τι έχουμε σήμερα από αρχαία ελληνικά και λατινικά κείμενα είναι μία επιλογή που έγινε (για εμάς αλλά χωρίς εμάς) από μορφωμένους ανθρώπους του **Μεσαίωνα** και αντικατοπτρίζει (αυτή η επιλογή) το αξιακό σύστημα του Μεσαίωνα.

Χάθηκαν:

- Σαπφώ, Αλκαίος (μόνο αποσπάσματα). Τελευταίοι πάπυροι: 600 μ.Χ.

- Πίνδαρος: χάθηκαν οι ύμνοι σε Ολύμπιους θεούς.

- Χάθηκε ο Αρχίλοχος: ο παλαιότερος Ευρωπαίος λυρικός ποιητής.

- Χάθηκαν οι Επικούρειοι και Στωικοί φιλόσοφοι. (Δεν τους άρεσαν οι φιλοσοφικές τους απόψεις: δεν πίστευαν στην μετά θάνατον ζωή).

- Διέσωσαν τον Αριστοφάνη, όχι όμως τον Μένανδρο.

Αριστοφάνης: έγραφε στην αρχαϊκή αττική διάλεκτο (άρα τους ενδιέφερε γλωσσικά) – ο Μένανδρος έγραφε στην Ελληνιστική κοινή (που τον Μεσαίωνα δεν τους άρεσε).

-Λάτρευαν όποιον ρήτορα Ρωμαϊκής εποχής έγραφε σε καλή αττική διάλεκτο και τον αντέγραφαν, π.χ. τον Αίλιο Αριστείδη. (Έγραφε σαν αρχαίος Αθηναίος: πολύ καλή αττική διάλεκτος. Λόγος: εις ΄Ρώμην).

-Αντέγραφαν ιατρούς.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Πότε αρχίζει η Α.Ε. Λογοτεχνία;

Με την Ιλιάδα και την Οδύσσεια. 800 π.Χ.

Α΄ περίοδος της αρχαίας Ελληνικής λογοτεχνίας:

800 π.Χ. (Ιλιάς, Οδύσσεια) έως **480 π.Χ. (Περσικοί πόλεμοι)**. Αρχαϊκή περίοδος.

Χαρακτηριστικά:

-εμφάνιση ελλ. λογοτεχνίας, με πρώτο είδος το **έπος**. Ηρωικό: Ιλιάς, Οδύσσεια. Θρησκευτικό: Θεογονία. Διδακτικό: Έργα και Ήμέραι.

-για πρώτη φορά, γύρω στο 600 π.Χ., εμφανίζεται **στην Ευρώπη** η λυρική ποίηση. Αρχίλοχος.

-εμφανίζεται για πρώτη φορά **στην ανθρωπότητα** η Φιλοσοφία, ο φιλοσοφικός λόγος. Θαλής ο Μιλήσιος. 600 π.Χ.

Προσωκρατική φιλοσοφία (Αναξίμανδρος, Αναξιμένης, Πυθαγόρειοι, Αναξαγόρας, **Δημόκριτος, Παρμενίδης, Ηράκλειτος, Εμπεδοκλής**). Το κύριο ερώτημα της φιλοσοφίας: από πού προήλθε το φαινόμενο της ζωής.

-Γεωγραφικός χώρος: η σημερινή Ελλάδα και κάποιες αποικίες (Κάτω Ιταλία, Μικρά Ασία, νότια Ρωσία).

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

480 π.Χ. – 330 π.Χ. / 322 π.Χ. Κλασσική περίοδος.

Γεωγραφικός χώρος: ίδιος με την αρχαϊκή, αλλά πρωταγωνιστικό ρόλο στα πολιτιστικά πράγματα της Ελλάδος έχει πλέον η **Αθήνα**.

-**Τραγωδία και κωμωδία** (γεννώνται στην Αθήνα). Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης. Κωμωδία: Αριστοφάνης.

-**Ιστοριογραφία** (αναπτύσσεται στην Αθήνα). Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφών, Hellenica Oxyrrhynchia.

-**Ρητορική** (Αθήνα): Δημοσθένης, Λυσίας, Αντιφών, Ισαίος, Υπερείδης, Δείναρχος, Δημάδης, Ανδοκίδης, Ισοκράτης, Λυκούργος, Αισχίνης, - Απολλόδωρος (Κατά Νεαίρας), Ηγήσιππος (Περί Αλοννήσου).

-**Φιλοσοφία** (Αθήνα): Σωκράτης, Πλάτων, Αριστοτέλης, Σοφιστές (Πρωταγόρας, Αντιφών, Γοργίας, Αλκιδάμας). Πρωταρχικό ερώτημα της φιλοσοφίας: τί είναι ο άνθρωπος; Ποιο ο σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης;

Χαρακτηριστικά: Ανάπτυξη Αθήνας. Ανάπτυξη της δημοκρατίας. Ανάπτυξη του πεζού λόγου. Στροφή του στοχασμού προς τον Άνθρωπο και την ύπαρξή του. Αττική διάλεκτος ως λογοτεχνική γλώσσα (αρχαϊκή περίοδος: ιωνική, αιολική και δωρική διάλεκτος).

Γ' περίοδος της αρχαίας Ελληνικής λογοτεχνίας

330/ 322 π.Χ. – **30 π.Χ.** Ελληνιστική / Αλεξανδρινή περίοδος.

Χαρακτηριστικά:

-**Εξάπλωση της Ελληνικής γλώσσας και παιδείας στην Ασία και την Αφρική.** Ποίηση ελληνική, λογοτεχνία ελληνική, φιλοσοφία ελληνική στην **Αίγυπτο, την Συρία, την Περσία....**

-Ποίηση: εξεζητημένη **λόγια ποίηση** για λίγους και εκλεκτούς. Ανάπτυξη **επιγράμματος, βουκολική ποίηση**, έπος, τραγωδία-κωμωδία. Νέα Κωμωδία.

-Νέες σχολές φιλοσοφίας: επικούρειοι, στωικοί.

-Εξακολουθεί να είναι σημαντική η Αθήνα. Εμφανίζεται όμως και η **Αλεξάνδρεια** ως σημαντικό πολιτιστικό κέντρο.

-Ποίηση, τέχνη: πιο ρεαλιστική, καλλιεργημένη, λόγια και λεπτεπίλεπτη.

-Νέα Κωμωδία (**Μένανδρος**): διακωμωδεί καταστάσεις κοινωνικές και όχι πολιτικές.

-Επίγραμμα (Καλλίμαχος).

-Μυθιστόρημα.

-Λυρική ποίηση (Καλλίμαχος), έπος (Απολλώνιος Ρόδιος): λόγιο, εξεζητημένο, ρεαλιστικούς χαρακτήρες.

-Ανάπτυξη των επιστημών (Ιατρική, Αστρονομία, Μαθηματικά, Φιλολογία)....

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ. ΥΠΟ ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

30 π.Χ. – 330 μ.Χ.

Χαρακτηριστικά:

-ακμάζουν όλα τα είδη του ελληνικού λόγου (ρητορική, φιλοσοφία, ιστοριογραφία, ποίηση...).

Ιστοριογράφοι: Αρριανός (Ανάβασις Αλεξάνδρου), Δίων Κάσσιος (Ρωμαϊκή Ιστορία), Ήρωδιανός.

-Ρήτορες: **Πλούταρχος, Λουκιανός, Δίων Χρυσόστομος, Αίλιος Αριστείδης, Φιλόστρατος.**

-Εμφανίζεται μία νέα θρησκεία με την δική της λογοτεχνία.

Χριστιανοί συγγραφείς: Αθηναγόρας, Τατιανός, **Κλήμης Αλεξανδρέυς**, Ωριγένης, Κλήμης πάπας Ρώμης, **Ειρηναίος Λουγδούνων...**

-Ειδωλολατρική φιλοσοφία: πλατωνιστές, επικούρειοι, στωικοί... (Στωικοί φιλόσοφοι: Επίκτητος, Ρωμαίος Αυτοκράτορας **Μάρκος Αυρήλιος. Τὰ εἰς ἑαυτόν.**

Πλατωνικός φιλόσοφος: **Πλωτῖνος**. 54 φιλοσοφικές πραγματείες (Ἐννεάδες).

Πότε τελειώνει η αρχαία Ελληνική λογοτεχνία;

Ε' περίοδος αρχαίας Ελληνικής λογοτεχνίας

330 μ.Χ. – 529 μ.Χ.

Πρωτοβυζαντινή περίοδος / ύστερη αρχαιότητα (later antiquity, *antiquité tardive*)

Ειδωλολάτρες: **Λιβάνιος, Ιουλιανός** (τελευταίος ειδωλολάτρης Ρωμαίος Αυτοκράτορας, πλατωνικός φιλόσοφος, ρήτορας), Εὐνάπιος, Ζώσιμος, Πορφύριος, Ιάμβλιχος, Δαμάσκιος, Πρόκλος, Μαρτίνος, Σιμπλίκιος, Ερμείας, Ολυμπιόδωρος.

Χριστιανοί: Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, **Βασίλειος Καισαρείας**, Γρηγόριος Ναζιανζηνός, **Γρηγόριος Νύσσης**, Ιωάννης Χρυσόστομος, Ἀστέριος Ἀμασείας, Ισίδωρος Πηλουσιώτης, Νεῖλος Ἀγκύρας, **Αἰνείας Γαζαῖος, Ζαχαρίας σχολαστικός, Προκόπιος Γάζης, Χορίκιος Γάζης.**

Νόννος, «Διονυσιακά»

4 ή 5 περίοδοι

Περίοδος 2000 π.Χ.-800 π.Χ.: Φάντασμα.

ΠΩΣ ΔΙΑΣΩΘΗΚΑΝ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πεθαίνει ο συγγραφέας (ποιητής, ιστορικός, φιλόσοφος).

Πώς διεσώθη το κείμενό του;

Αρχικά => χειρόγραφα των έργων του πρέπει να σώζονταν είτε στο **αρχείο της οικογένειάς** του, είτε στο **αρχείο οπαδών** του, είτε σε βιβλιοθήκη της πόλης του.

Δέχονται αλλοιώσεις τα κείμενα, είτε **από προσθήκες των ηθοποιών (τραγωδίες)**, είτε **από προσθήκες ραψωδών (έπος).**

Δεν πρέπει να υπήρξαν αξιόλογες προσθήκες στα φιλοσοφικά κείμενα. Εδώ: λάθη αθέλητα κατά την αντιγραφή του κειμένου.

Επιστήμη της Φιλολογίας: **στην Αλεξάνδρεια ή ο Πτολεμαίος Α΄ (Λάγου) ή ο Πτολεμαίος Β΄** δημιουργούν έναν θεσμό, που μοιάζει με Ακαδημία Επιστημών. Είναι το **Μουσείον**. Διέθετε ερευνητές – επιστήμονες Έλληνες, που τους είχαν φέρει οι Πτολεμαίοι στην Αίγυπτο. Μαζεύουν οι Πτολεμαίοι τους κορυφαίους **μαθηματικούς, αστρονόμους**, λογίους της τότε Ελλάδας. Το Μουσείον διαθέτει και **Βιβλιοθήκη**. Έφθασε να διαθέτει 500.000-1.000.000 τόμους. Στην βιβλιοθήκη μαζεύονται κείμενα /χειρόγραφα όλων των παλαιών συγγραφέων.

Φιλητᾶς ὁ Κῷος, Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος, **Καλλίμαχος ὁ Κυρηναῖος, Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, Ἀρίσταρχος ὁ Σαμόθραξ, Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, Δίδυμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς.**

1. **Καθαρισμός** του κειμένου από λάθη και προσθήκες,
2. **καταρτισμός** κειμένου όσο το δυνατόν πλησιέστερου προς το αρχικό κείμενο του συγγραφέα,
3. **σχολιασμός** του κειμένου.

Συντάχθηκαν αρχαία σχόλια που μάς διαφωτίζουν για το κείμενο.

Εγράφησαν Διδασκαλίες. Πληροφορίες για τις αρχαίες τραγωδίες. Πότε παίχτηκαν, ποιος ήταν χορηγός, ονόματα ηθοποιών, ποιο βραβείο πήραν.

Ρωμαϊκή εποχή: **Ηρωδιανός**. Θράσυλλος.

Έξαρση / έκρηξη της Ελληνικής παιδείας σε όλο τον Ελληνορρωμαϊκό κόσμο.

Ανοίγουν δημόσια σχολεία οι Ρωμαίοι.

Γραμμή Jirecek.

Τριττύς, Τετρακτύς των μαθημάτων.

Τριττύς (ποίηση, φιλοσοφία, ρητορική), / trivium

Τετρακτύς (μαθηματικά, γεωμετρία, αστρονομία, αριθμητική).

Quadrivium

Δημόσιο σχολείο: Πλάτων, Δημοσθένης, Όμηρος, τραγωδία (7 τραγωδίες Αισχύλου, 7 Σοφοκλή + 10 τραγωδίες Ευριπίδη).

Σχολική έκδοση των τριών τραγικών.

Αριστοφάνης, όχι Μένανδρος.

Δύση: Όμηρος, Μένανδρος.

Κίνημα *Αττικισμού*. = Τάση των λογίων της ρωμαϊκής εποχής να θεωρούν την γλώσσα του λαού ως κατώτερη και να γράφουν τα κείμενά τους σε γλώσσα του 5^{ου} και 4^{ου} αι. π.Χ.

Μιμούνταν Πλάτωνα, Λυσία, Δημοσθένη, Ξενοφώντα.

400 μ.Χ. Επιδρομές βαρβάρων στην Δύση.

476 μ.Χ. Το Δυτικό Ρωμαϊκό Κράτος πέφτει οριστικά στα χέρια των βαρβάρων. Διαλύεται το εκπαιδευτικό σύστημα στην Δύση.

800 μ.Χ. Καρλομάγνος αναδημιουργεί εκπαιδευτικό σύστημα στην Δύση.

Επιβιώνει η παιδεία στο ανατολικό Ρωμαϊκό κράτος.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Πρωταρχική μορφή του βιβλίου: παπυρικός κύλινδρος.

200 μ.Χ. Εισάγεται το παπυρικό τετράδιο. Quaternio.

300-400 μ.Χ. Εισάγεται το τετράδιο από περγαμνή (=επεξεργασμένο δέρμα ζώου).

3. Περγαμινό τετράδιο (περγαμνή, περγαμινό χειρόγραφο).

Όποιο αρχαίο κείμενο ήταν σε πάπυρο και δεν μετεγράφη σε περγαμνή, χάθηκε.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Μετά το 800 μ.Χ. στον Ελληνικό κόσμο έχουμε μία νέα γραφή των κωδίκων /χειρογράφων, την μικρογράμματη. Εγκαταλείπεται η κεφαλαιογράμματη γραφή.

Τα κείμενα πλέον μεταγράφονται / αντιγράφονται σε νέα χειρόγραφα με γραφή μικρογράμματα.

Ό,τι δεν αντεγράφη σε μικρογράμματα γραφή, χάθηκε.

Μεταχαρακτηρισμός τῶν κωδίκων: η μεταγραφή των χειρογράφων από μεγαλογράμματα σε μικρογράμματα γραφή (με τόνους και πνεύματα).

400-800 μ.Χ.: Περίοδος στασιμότητας.

Φιλολογία στο Ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος.

Πατριάρχης Κ/πόλεως Φώτιος.

1. Λεξικό: υλικό από 10 χαμένα αρχαία λεξικά.
Αποσπάσματα /στίχους από χαμένα έργα αρχαίων ποιητών.
2. Μυριόβιβλος: έργο στο οποίο ο Φώτιος περιέλαβε περιλήψεις από 279 βιβλία που είχε διαβάσει.

Παλατινή Ανθολογία. 900 μ.Χ. Κωνσταντίνος Κεφαλάς, πρωτοπαπάς του βυζαντινού παλατιού.

Συνένωση 4 αρχαίων συλλογών με επιγράμματα.

600 ποιητές, 4.000 επιγράμματα, από 600 π.Χ. έως το 600 μ.Χ.

ΠΑ 9. 146, AP 9.146

Λεξικά: Σούδα (10^{ος} αιώνας).

Ησύχιος (Αλεξανδρινό, 500 μ.Χ.). < Διογενειανός

Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης. 1150-1200 μ.Χ.

Παρεκβολαί εἰς τὴν Ὅμηρου Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν.

Ἔργο σχολιασμοῦ τοῦ Ὁμήρου, τὸ ὁποῖο περιέχει χαμένα Ἀλεξανδρινὰ σχόλια. (Σχόλια Α)

1204: Ἐλωση Κωνσταντινούπολης ἀπὸ Φράγκους
Σταυροφόρους. Κάηκαν πολλές βιβλιοθήκες. Χάθηκαν επιπλέον
αρχαία κείμενα. (Ιππώναξ, Καλλίμαχος, Πολύβιος, Δέξιππος...)

Μάξιμος Πλανούδης. Ασχολήθηκε με αρχαία ποίηση (Ὅμηρο,
τραγωδία, κωμωδία, ἐπίγραμμα). Επίγραμμα: Πλανούδεια
ανθολογία.

Θεσσαλονίκη: Μανουήλ Μοσχόπουλος, Θωμᾶς Μάγιστρος,
Δημήτριος Τρικλίνιος. 1300 μ.Χ. Ασχολήθηκαν κυρίως με την
αρχαία τραγωδία.

Μετά το 1400, το βυζαντινὸ κράτος παρουσιάζει σημᾶδια
κατάρρευσης. Αρχίζει να υπάρχει φυγή λογίων, ἀλλὰ καὶ
χειρογράφων πρὸς τὴν Ἰταλία. Φυγάδευση βιβλίων. Λόγιος
Βησσαρίων / Giovanni Aurispa: φυγάδευσαν χιλιάδες
μεσαιωνικά χειρόγραφα με πλοία πρὸς τὴν Ἰταλία (Βενετία).

1453 και μετά: δεν καλλιεργείται η επιστήμη της Φιλολογίας στον Ελληνόφωνο χώρο. Δεν υπάρχουν πανεπιστήμια και δεν υπάρχουν τυπογραφεία. Δεν γίνονταν ανασκαφές.

Πού βρίσκονται σήμερα τα χειρόγραφα που διασώζουν αρχαίους Έλληνες συγγραφείς;

Έθνική Βιβλιοθήκη Παρισίων cod. Parisin. gr. 115

Βιβλιοθήκη Βατικανού. cod. Vatican. gr. 115

Μαρκιανή βιβλιοθήκη Βενετίας. cod. Marcian. gr. 115

Άμβροσιανή Βιβλιοθήκη Μιλάνου. cod. Ambros. gr. 115

Λαυρεντιανή βιβλιοθήκη Φλωρεντίας cod. Laurent. gr. 115

Βοδληιανή βιβλιοθήκη Οξφόρδης cod. Bodleian. gr. 115

(Bodleian Library)

Βιβλιοθήκη Βρεττανικού Μουσείου Brit. Libr. Addit. 115

Πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη Καίμπριτζ

cod. Cantabrig. gr. 115

Μαδρίτη cod. Matrit. gr. 115

Βιβλιοθήκη Έσκοριάλ cod. Escorial. gr. 115

-ensis

Βερολίνο cod. Berolin. gr. 115

Κρατική Βιβλιοθήκη Μονάχου cod. Monac. gr. 115

Βιέννη cod. Vindobon. gr. 115 (Vindobonensis)

Συνοδική βιβλιοθήκη Μόσχας cod. Mosq. Synod. gr. 115

Μονή Σινᾶ cod. Sinaitic. gr. 115

Πατριαρχείο Ιεροσολύμων

Πάτμος cod. Patm.

Ἐθνική βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν

Ἅγιον Ὄρος

Pinakes.fr

Από Γεωργοπαπαδάκο:

Όμηρος,

Τρεις Τραγικοί (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης)

Αριστοφάνης

Πλάτων, Αριστοτέλης

Κάποιοι ρήτορες (Δημοσθένης, Λυσίας, Ισοκράτης, Αντιφῶν,
Λυκοῦργος, Ὑπερείδης).

Θουκυδίδης, Ηρόδοτος, Ξενοφῶν

Ελληνιστική: Καλλίμαχος, Θεόκριτος, Απολλώνιος Ρόδιος

Ρωμαϊκή: Λουκιανός, Μάρκος Αυρήλιος, Πλωτῖνος (+ Montanari)

ΑΡΧΑΙΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΗ

1400 και μετά: Φυγή Ελλήνων λογίων και χ/φων στην Ευρώπη.

500 μ.Χ. (πτώση Ρωμαϊκού Κράτους στην Δύση) -1400: Οι Ευρωπαίοι δεν ήξεραν Α.Ε.

1400-1500: Κίνημα Αναγέννησης. Ένας αριθμός Ευρωπαίων μαθαίνουν Α.Ε.

Δάσκαλοι: Βυζαντινοί πρόσφυγες λόγιοι.

Universitas.

Ιανός Λάσκαρις.

Μάρκος Μουσούρος.

Ιωάννης Αργυρόπουλος

Δημήτριος Χαλκοκονδύλης Βησσαρίων

Lorenzo Valla

Έκανε γνωστό τὸ ἔργο τοῦ Θουκυδίδη στοὺς Εὐρωπαίους.

Λόγιος τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐχθρικὸς πρὸς τὸν Πάπα.

De falso ascripta et ementita Costantini donatione

Περὶ τῆς ἐσφαλμένως ἀποδοθείσης Δωρεᾶς τοῦ Κωνσταντίνου

Donatio Constantini

Καθόρισε τὴν σημασία τοῦ Usus auctoris ὡς καθοριστικοῦ παράγοντα γιὰ τὴν ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος ἔργων, τῶν ὁποίων ἡ γνησιότητα ἀμφισβητεῖται.

DESIDERIUS ERASMUS

Ολλανδός. Gerhard Gerhardtts.

Ἔμαθε τὰ Ἑλληνικὰ στὴν Βενετία (Ἰανὸς Λάσκαρις)

Μεγαλύτερος Εὐρωπαῖος φιλόλογος τοῦ 16^{ου} αἰ.

Εξέδωσε πλήθος ΑΕ συγγραφέων.

Ἔκανε γνωστὸ στοὺς Εὐρωπαίους τὸν Λουκιανό.

1450. Τυπογραφία.

Ἔκανε δική του ἔκδοση τῆς Βίβλου.

Σορβόννη, Καίμπριτζ.

De recta graeci latinique sermonis pronuntiatione =

Περὶ τῆς ὀρθῆς προφορᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Λατινικοῦ λόγου

Isaac Casaubon (1550-1600)

Γάλλος, Προτεστάντης. => Ελβετία, Γενεύη.

Δάσκαλος: Φραγκίσκος Πόρτος.

Ασχολήθηκε με τα φθαρμένα σημεία στα αρχαία κείμενα.

Πρωτοπόρος της Κριτικής του κειμένου.

Έρρικος Στέφανος (Henri Etienne)

Τυπογράφος. Τύπωσε εκατοντάδες τόμους με αρχαίους

Έλληνες συγγραφείς. (Άλδος Μανούτιος)

Thesaurus Linguae Graecae

1600 και μετά: πτώση της μελέτης των ελληνικών κειμένων στην Δύση 1600-1750 λόγω θρησκευτικών πολέμων.

Κόμης Du Cange (Δουκάγγιος)

Ασχολήθηκε με την Ελληνιστική κοινή και με Ελληνικά κείμενα του Μεσαίωνα.

Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis.

Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis.

Friederich August Wolff

1795. Prolegomena ad Homerum

Richard Porson

Εξέδωσε ΑΕ συγγραφείς.

Ασχολήθηκε με το Ομηρικό ζήτημα.

1800 και μετά: Γερμανία.

Emmanuel Bekker

1. Εξέδωσε τα άπαντα Αριστοτέλη. Μεταφυσικά 1442 b
2. Εξέδωσε βυζαντινούς ιστορικούς

August Boeckh. Ακαδημία Βερολίνου.

Εξέδωσε όλες τις μέχρι τότε γνωστές Ελληνικές επιγραφές.

Πατέρας της Επιγραφικής.

Corpus Inscriptionum Graecarum (CIG)

CIG ix. 317

Theodor Mommsen

Ῥωμαϊκή ιστορία //// Roemische Geschichte

Νόμπελ Λογοτεχνίας

Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff

Βιλαμόβιτς 1850-1932.

Βερολίνο.

Εξέδωσε πολλούς ΑΕ συγγραφείς. Έκδοση Αισχύλου.

Εξέδωσε κείμενο σωσμένο σε πάπυρο. Πέρσαι Τιμοθέου.
Προώθησε την έρευνα σε όλους τους τομείς.
Τρελός στο τέλος της ζωής του. Glaube der Hellenen.
Πολλοί μαθητές.

1933. Ναζισμός.

Felix Jacoby. Εβραίος. Κατέφυγε στην Οξφόρδη.
Die Fragmente der griechischen Historiker
Τα αποσπάσματα με σχολιασμό από 1.000 χαμένους ΑΕ
ιστορικούς.

Werner Jaeger / Γαϊγκερ. Κατέφυγε στις ΗΠΑ (Harvard) 1934.
-Διατριβή για Αριστοτέλη
-Paideia, 3 τόμοι.
-Εξέδωσε τα έργα του Γρηγορίου Νύσσης.

Eduard Fraenkel. Κατέφυγε στην Οξφόρδη.
-έκδοση με σχολιασμό του Αγαμέμνονα του
Αισχύλου (3 τόμοι, Oxford University Press)
-ασχολήθηκε και με Πλάτο, Οράτιο.

Hermann Fraenkel
-ΗΠΑ

-έφερε στο φώς έναν αγνοημένο επικό ποιητή Ελληνιστικής εποχής, τον Απολλώνιο τον Ρόδιο.

Werner Peek

-Επεβίωσε μετά το 1945

-έξέδωσε 2.000 ποιητικά κείμενα χαραγμένα σε πέτρα.

Griechische Versinschriften (=Ελληνικές έμμετρες επιγραφές)

Griechische Grabgedichte

+ Παλατινή Ανθολογία

E. R. Dodds

-εξέδωσε σχολιασμένη έκδοση του Γοργία του Πλάτωνα

«Gorgias»,

-ασχολήθηκε με τον Νεοπλατωνισμό,

-Πνευματιστής

-Ασχολούνταν με τις παράλογες, άλογες

και ανεξήγητες πλευρές του ΑΕ πολιτισμού

-«Οι Έλληνες και το παράλογο».

Κοινωνική Ανθρωπολογία. Θεωρία των μύθων.

-«Εθνικοί και Χριστιανοί σε μία εποχή αγωνίας».

Martin L. West

-ομηρική /αρχαϊκή ποίηση, τραγωδία.

-Εξέδωσε Όμηρο, Ησίοδο, Αισχύλο.

-Ήξερε όλες σχεδόν τις νεκρές γλώσσες

της Μέσης Ανατολής

(χεττιτικά, ασσυριακά, βαβυλωνιακά, ακκαδικά).

-Ερεύνησε την επίδραση των πολιτισμών της Μέσης Ανατολής στο αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

-Έφερε στο φως σχέση των ΑΕ και των μεσανατολικών μύθων.

«The East Face of Helicon».

- Αδαμάντιος Κοραής

- Κωνσταντῖνος Κόντος.

- Δημήτριος Βερναρδάκης, «Ἠθικά» Πλουτάρχου.

-Ιωάννης Συκουτρής.

-Εξέδωσε «Συμπόσιο» Πλάτωνα, «Ποιητική» Αριστοτέλη.

-Ασχολήθηκε και με την αρχαία επιστολογραφία.

Κωνσταντῖνος Τρυπάνης

-Καθηγητής ΕΚΠΑ έως το 1947.

-Οξφόρδη.

-Έκανε γνωστή στους Ευρωπαίους την Ελληνική ποίηση από το τέλος της αρχαιότητας και μετά. Χριστιανική ποίηση: Ρωμανός

-Έκδοση Καλλιμάχου με ἀγγλική μετάφραση: Callimachus (Loeb Classical Library)

- An Anthology of Greek verse from Homer to Seferis.
- Greek Poetry from Homer to Seferis.
- Εξέδωσε Βυζαντινούς ποιητές (Ρωμανό Μελωδό).

Jacqueline de Romilly (Ζακλίν ντε Ρομιγύ)

- Σορβόννη (Sorbonne)
- κλασσική Αθήνα: σοφιστές, Θουκυδίδη, 5^{ος} αι.
- Ειδική μονογραφία για Θουκυδίδη (MIET)
- Έργο της: Οι μεγάλοι Σοφιστές στην κλασσική Αθήνα.

Rudolf Pfeiffer

- Κατέφυγε στην Οξφόρδη
- Εξέδωσε για πρώτη φορά μέσα από πλήθος παπύρων **μεγάλα κομμάτια από έργα ενός χαμένου ΑΕ ποιητή** του Καλλιμάχου (είχε χαθεί το έργο του το 1204)
- Αίτια: είχε αρχικώς το έργο 4.500 στίχους
- Έφερε στο φώς τους 1.500.

Κριτική έκδοση ενός αρχαίου κειμένου –

Πώς εκδίδουμε ένα αρχαίο κείμενο.

1. Συγκέντρωση του υλικού (χειρόγραφα παλαιά σε φωτογραφία).
2. Μεταγραφή του κειμένου και εξέτασή του (transcriptio, examinatio)
Καταρτίζεις **ένα πρώτο κείμενο εργασίας** (με βάση το 1^ο χειρόγραφο) και βλέπεις και **καταγράφεις τις διαφορές του κειμένου εργασίας σε σχέση με τα άλλα χειρόγραφα**.
3. Recensio. Το πιο κρίσιμο => ο σκοπός μιᾶς κριτικῆς ἔκδοσης.
Αποκαθιστᾷς το κείμενο ὅσο πλησιέστερα μπορεῖς πρὸς τὴν ἀρχικὴ μορφή (constitutio textus). Ἐχεις μπροστά σου σε διάφορα σημεία **κείμενο με διαφορές ανάμεσα στα χειρόγραφα**. Πρέπει να καθορίσεις **ποια γραφή** δέχεσαι ὅτι ἦταν στο πρωταρχικό κείμενο του Πλάτωνα και ποια ὄχι.
RECENSIO: Οριστικός καθορισμός του κειμένου, ὅπου δέχεσαι μία γραφή ως πρωταρχική και απορρίπτεις κάποια ἄλλη (recensio).
Κριτήρια ἐπιλογῆς γραφῶν: Usus auctoris, συμφραζόμενα...

Συμπόσιο:

Χειρ. B > **γονεῖς** γὰρ Ἔρωτος οὔτε λέγονται οὔτε ἦσαν
Χειρ. W > **γοναῖ** γὰρ Ἔρωτος οὔτε λέγονται οὔτε ἦσαν.

γονεῖς γὰρ Ἔρωτος οὔτε λέγονται οὔτε ἦσαν.

γονεῖς B: γοναί W

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ (RECENSIO): υιοθετείς ανάμεσα στις διαφορετικές γραφές ενός σημείου, εκείνη που νομίζεις ότι ήταν η **πρωταρχική**, αυτή που βγήκε από την πένα του συγγραφέα.

Μπορείς να μην δεχθείς και καμμία γραφή ως σωστή (ότι όλες είναι λάθος, ότι εκεί μεγάλη φθορά του κειμένου) και

1. να προτείνεις δική σου γραφή. Αθετείς την παράδοση (**eliminatio corruptelarum**) (**emendatio** = βελτίωση του κειμένου, παρεμβαίνοντας κριτικά στο κείμενο). **Ο κριτικός φιλόλογος πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός και να περιορίζει την emendatio σε πολύ λίγες περιπτώσεις. Τις πολύ χτυπητές, όπου φαίνεται ότι υπάρχει πλήρης φθορά.**

ἤλθεν + κλινήρης ὁ παῖς (crux, locus desperatus)

Η κριτική έκδοση ως βιβλίο πρέπει να περιλαμβάνει:

1. Πρόλογος (praefatio): περιγραφή των χειρογράφων, ποια χειρόγραφα δέχεσαι ως τα καλύτερα και γιατί. Ο πρόλογος πρέπει να περιλαμβάνει και ένα **στέμμα** που να **περιγράφει τις σχέσεις μεταξύ των χειρογράφων (εάν μπορείς να βρεις τις σχέσεις μεταξύ των χειρογράφων).**
2. Το αρχαίο κείμενο αποκατεστημένο από τον κριτικό φιλόλογο.

3. Το κριτικό υπόμνημα στο κάτω μέρος κάθε σελίδας, το οποίο αναφέρει τις διαφορετικές γραφές που παραδίδουν τα χειρόγραφα (*apparatus criticus*).

Προαιρετικό:

4. *Apparatus philologicus* / *apparatus fontium*

Οι περισσότερες κριτικές εκδόσεις έχουν είτε τον πρόλογο είτε το κριτικό υπόμνημα (ΠΑΝΤΑ το κριτικό υπόμνημα) γραμμένο στα λατινικά. Εάν το κείμενο εκδίδεται στις εκδόσεις της Οξφόρδης ή στην σειρά Teubner (De Gruyter) ΜΟΝΟ στα λατινικά (ΚΑΙ ο πρόλογος).

Σειρές κριτικών εκδόσεων Αρχαίων Ελλήνων και Λατίνων συγγραφέων:

A) εκδόσεις του Πανεπιστημίου Οξφόρδης. > Clarendon Press , *Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis*.

B) *Bibliotheca Teubneriana* (=εκδόσεις Λειψίας).
Teubner, De Gruyter

Γ) Συλλογή της Association Guillaume Bude.

Γαλλία, «Les Belles Lettres». Παρίσι.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Γαλλικά. Κριτικό υπόμνημα: λατινικά.

Δ) Loeb Classical Library. Αρχαίο κείμενο με Αγγλική μετάφραση.